

(CoDoACA XII, 58). 1376: «lo Bort d'Oden» esmentat junt amb *Palà de Cardona* en un doc. citat per Font Rius, *C. de P.* I, p.1000.

L'ETIM. ja la vaig demostrar en la nota de *Top.Hesp.* II, 342. Aquest NL català té la mateixa etim. que l'aragonès *Otín*, poblet de la Sierra de Guara, agre. a Rodellar, no lluny de Boltaña: bc. OTE-GIN 'el de les argelagues', format amb *ote* 'argelaga' i el sufix basc *-gin*, tan productiu, dels noms d'agent com *agin* (V. supra art. *La Guinsa/Ainsa*), GESTA-GIN > *Gistain* (poble de la vall de *Gistau* < GESTA-BE); i els altres nombrosos NLL aragonesos i catalans, exposats en l'art. *Odelló* (supra); a Aragó en efecte, apareix documentat com *Otigin* en la seva primera menció (1063, *Hom.Mz.Pi.* 1925, II, 102); de nou ja més con- 5 tret en un doc. de 1321: «--- in termino *Otine*, aput *Munterinum* [leg. *Muntanum*?] in ripis torrentis de *Semuntano*» (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* I, 119).

L'evolució fonètica dels dos noms és clara i l'un acaba de fer llum sobre l'altre. En l'aragonès es passa de *Ot(ə)ín* a *Ot(ə)in*; en el català, des de *OTÍGIN* a *Od(ə)in*, d'on la grafia antiga *Odeyn*, *Odeny*, que hem trobat en els aa. 1272 i 1359, però en general *Odejn* es reduí a *Odèn*, tal com STRÍCTUM > *estreit* > *estret*, DIRECTUM > *dreit* > *dret*; per això la -N final s'ha 20 mantingut fins avui, recolzada en la combinació *-ejn*.

Probt. no tenen amb *Odèn* més que una coincidència casual alguns NLL francesos que s'hi assemblen. *Houdan* poble del dept. Seine-et-Oise i *Oudan* de la Nièvre, car deuen contenir un NP germ. (com 30 *HULDING?*), segons l'índici que en dóna el compost *Houdancourt* (Oise).

De cert nom de lloc occità no tinc més notícia que la menció en un document de 980 com «*Odennum* superius in territorio Nemausi» (Nimes) (*Hist.Lgd.* V, 35 224), insuficient per judicar si s'ha d'aparionar amb aquells germanismes francesos, car tampoc podem descartar que tingui origen bascoide, com el nostre: per més que això sigui tan lluny dels Pirineus, però a mig camí hi hagué el poblat ibèric d'Enserune; i 40 recordem que el conspicu basquisme *estalvar* 'estalviar' llança un morgó fins al Roine.

Clara base tenim, però, per enllaçar amb *Ódena* i *Vall d'Ora*, dels quals tractem en l'article vinent.

ÓDENA i Vall d'ORA

I. ÓDENA, vila antiga i important de l'Anoia, abans cap d'aquesta comarca, per nom antic *Conca* 50 *d'Ódena*, és a 5 k. al NE. d'Igualada.

PRON. MOD.: *ódəmə* a Piera, Igualada i Sta. Coloma de Queralt, Casac. 1920, amb gentilici *udəməñss* (Igualada); però també se sent molt *ódunə* en els pobles veïns (p.ex. jo a Rubió, 1932, etc.).¹

MENCIONS ANT. 986: «eclesia Sancta Maria juxta

castrum *Odena*» (*Cat.Car.* II, 199.27; *Cart.* de St. Cugat I, p.147). 996: castrum, in lo. voc. *Speuto* [L'Espelt] vel in castrum *Odena* vel in *Serrayma*» (orig. 604 *Dipl.Cat. Vic.* p.514). 996: «in com. Minorisa, in te. de castro *Odigna* --- ad ipsa *Aprolera* ---» (ibid. 507, 596). 1024: testament de la comtessa de Bna. Ermessendis: «castrum Balceren, ca. Sorisa, ca. Cast-tell-tallat, ca. Calders, ca. Granaria, ca. Murede, ca. *Odena*, ca. Castellvell, ca. Vacherices ---» (*MarcaH.* 926.10, col. 1037). 1062: *Oddena* (*Cart.S.C.* II, 292). 1075: «castrum *Oddone*» (Mas, *NHBna.* v, 64). 1077: *Odena* (Bofarull, *Condes Vind.* II, 41). 1081: *Ódena* cit. amb El Papiol (Arx. Sols.).

Segueixen formes semblants des del S.XII: 1131: «castrum de *Otena*» (*Cart.S.C.* III, 102). 1145: «kastrum *Otinæ* --- Sti. Petri *Otinæ* --- Sta. Ma. de Aqualada --- Claro Monte --- Granoiars ---» (Albon, *Cart. de Temple* p.224). 1147: *Odena* (Mas, XIII, 270). 1145: id. (MiretS, *Templ.* p.69). S.XII: *Odena* (lístes parr. p.p. Pladevall, en tots tres docs, p.72). 1174: *Odena* (Kehr, *Papsturk.* p.454). 1182: en dos docs. «te. castri de *Otina*» (*L.Blanc de Stes. Creus*, 299.8, 302.1, 2 etc.). 1193: *Odena* (Kehr, o.c. 543). 1196: «kastro *Odena* --- te. *Otinæ*» (*Cart.S.C.* III, 345). 1211: *Otina* (Mas, XII, 188). S.XIII s.d.: *Otina* (*BABL* VIII, 372). 1331: «eclesia de *Otina*» (*Misc. Griera* I, 377). 1359: «castell d'*Odena*» (*CoDoACA* XII 54).

Noms de barons, sens dubte els senyors d'Ódena. 1079: Guill. Bdi. de *Odena* (*Cart. Tavernoles*, 93.20), i 1081 (Arx. Sols). 1086: Raimundi de *Otina* (*Cart.S.C.* III, 306). 1260 i un altre doc. S.XIII *G.De Odena*, --- de *Otina* (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* II, 510; *BABL* VIII, 372). 1272, *Andreo d'Odena* Múrcia (MzPi., *Doc.Ling.* 368.12). 1277: ordre al procurador del Regne de València que castigui Petrus de *Otina* si és cert que ha raptat uns sarraïns (MtzFdo, *Doc.Val.ACA* II, 319). I molts més, que es trobaran pels índexs de *C. de P.* de Font i Rius.

Passem a tractar de l'altre nom, amb el qual hi ha probable comunitat en el radical:

ORA, VALL i llogaret d'aquest nom, i riu *Aigua d'Ora*.

El riu neix a la ratlla entre l'alt Berguedà i el 45 Cardener, al peu Sud de la Serra d'Ensija, uns 4 k. al Nord de Llinars (cap del seu mun. Castellar del Riu), uns 10 k. ENE de Berga; i desemboca al Cardener per l'esq., prop de Cardona. A mig curs d'aquest riu hi ha encara avui el redol de cases amb església i parròquia, conegut amb el nom de *Vall d'Ora*, pertanyent al vast terme muntanyenc de Navès (Cardener).

PRON. LOCAL: *bał d'óra*, a Cardona, Casac. 1920; *áigə d'órə*, el riu (i un cop *aigud d'órə*), a Guixers i a 55 Llinars, 1931 (exc. 175), també a Cardona 1934, a Llinars, 1933, i en les enq. de tots aquells poblets;